

mgr Agnieszka Jakubowska
Politechnika Koszalińska
Katedra Mikroekonomii i Ekonomii Stosowanej

Przedsięwzięcia offshore w aspekcie globalizacji gospodarki

„W epoce informacyjnej termin „offshore” nie będzie oznaczał innego kraju jako raju podatkowego; „offshore” będzie mogło oznaczać cyberprzestrzeń”.

Robert Kyosaki „Kwadrat przepływu gotówki”

Proces międzynarodowej globalizacji gospodarki w zasadniczy sposób zmienił relacje pomiędzy krajowymi systemami podatkowymi. Rosnąca liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na skalę międzynarodową, swoboda przepływów kapitałowych między poszczególnymi krajami, jak również łatwość zawierania transakcji o charakterze globalnym, stworzyła możliwość minimalizowania obciążeń podatkowych przez przedsiębiorstwa. Działania te realizowane są przy wykorzystaniu różnego rodzaju mechanizmów podatkowych, do których zaliczyć należy:

- tworzenie przedsiębiorstw typu offshore;
- realizacja transakcji pozornych;
- stosowanie cen transferowych;
- niedostateczną kapitalizację.

Upowszechnienie tego typu zachowań podmiotów rynkowych w skali gospodarki krajowej powoduje wystąpienie szeregu następstw, zarówno społecznych, jak i gospodarczych. Wymusza ono obniżenie krajowych podstaw opodatkowania, zmianę struktury obciążeń fiskalnych nakładanych na przedsiębiorstwa w kierunku przesunięcia części ciężaru podatkowego z mobilnych na stosunkowo niemobilne czynniki produkcji, jak również z produkcji na konsumpcję. Ogranicza to znacznie swobodę prowadzenia polityki podatkowej przez dane państwo¹. Zainteresowanie bezpiecznymi, w miarę anonimowymi miejscami, w których można w dużym stopniu zminimalizować lub wręcz uniknąć płacenia podatków, wywołuje reakcję zarówno ze strony całych systemów podatkowych, jak również indywidualnych podmiotów oferujących pełen zakres obsługi obejmujący rejestrację spółki oraz wykorzystanie możliwości stworzonych przez tzw. raje podatkowe.

1. Raje podatkowe

Analiza współczesnych systemów podatkowych oraz zmian w nich zachodzących pozwala wyciągnąć wnioski, iż część z państw, bądź terytoriów zależnych o własnych systemach podatkowych, wykorzystując ten globalny trend ku minimalizacji obciążeń podatkowych, celowo zaczęła wprowadzać w swoich regulacjach prawnych rozwiązania, mające na celu umożliwienie transferu dochodu do innego państwa niż te

¹ Zob. A. Kośmider, *Szkodliwa konkurencja podatkowa – nowy światowy problem*, „Biuletyn Skarbowy” nr 1/2001, s. 6.

w których był uzyskany, w celu objęcia go korzystniejszym, z punktu widzenia podmiotu gospodarczego, obciążeniem podatkowym. Systemy podatkowe w rażący sposób zaniżające obciążenia podatkowe i zachęcające tym samym do wykazania dochodu w danym kraju, nazwane zostały „szkodliwymi”, bowiem ich istnienie staje się szkodliwe dla krajów, w których podmioty gospodarcze w rzeczywistości działają.

W tym miejscu wspomnieć należy, iż raje podatkowe nie stanowią ubocznego produktu procesu globalizacji gospodarki światowej, lecz ich korzeni doszukiwać należy się już w VI wieku p.n.e., kiedy to podatkową oazę przedsiębiorczości stanowiła wyspa Rodos, a następnie Delos. W XVII wieku rajem podatkowym były kolonie angielskie w Ameryce Północnej, gdzie do dziś zachowały się ulotki propagujące emigrację, jako odpowiedź na panujący w Europie ucisk podatkowy. Historia uczy, że raje podatkowe pojawiają się zawsze w sytuacji, gdy wysokość obciążeń publiczno-prawnych zmusza podmioty gospodarcze do ukrywania swoich dochodów, a zarówno rządzący, jak i rządzi tracą wiarę w to, iż podatki są sprawiedliwe, a wydatki państwa służą dobru ogólnemu². Tworząc system podatkowy ustawodawca powinien uwzględnić fakt, iż każde obciążenie podatkiem traktowane jest przez podatnika jako pomniejszenie jego obecnego lub przyszłego stanu majątkowego. Jeżeli system podatkowy charakteryzują wysokie stawki podatkowe, to należy spodziewać się takich skutków jak: osłabienie tempa wzrostu gospodarczego, rozwój „szarej strefy” gospodarczej, odpływ kapitału za granicę przy jednoczesnym ograniczeniu napływu kapitału zagranicznego³. Jedną ze strategii podatkowych, jaką mogą zrealizować przedsiębiorcy w warunkach zbyt dotkliwych obciążeń fiskalnych, jest przeniesienie działalności do miejsc oferujących korzystniejsze podatkowo warunki rozwoju.

Typowy raj podatkowy to państwo, którego główne źródło dochodów budżetowych stanowią opłaty rejestracyjne, płacone przez zakładane tam spółki⁴. Do kategorii tej zalicza się wszystkie wyspy egzotyczne, jak: Kajmany, Antyle Holenderskie czy Wyspy Bahama. Drugą kategorię rajów podatkowych, określaną jako preferencyjne systemy podatkowe, stanowią państwa stosujące zwolnienie podatkowe od dochodu, który został wytworzony na ich terytorium. Zabieg ten ma na celu zachęcenie przedsiębiorców do inwestowania na terenie kraju stosującego tenże instrument podatkowy.⁵

² Jest wiele powodów, które sprawiają, że opodatkowanie napotyka granice możliwości realizacji funkcji dochodowej. Z reguły wiążą się one z naruszeniem zasad kształtowania racjonalnego systemu podatkowego, w tym z deprecjonowaniem znaczenia zasady sprawiedliwości opodatkowania. W kontekście wydajności fiskalnej podatku wiąże się ona z granicami opodatkowania w sensie ekonomicznym i psychologicznym. Są to bowiem dwie główne przyczyny mogące doprowadzić do naruszenia granic opodatkowania i związanego z tym kryzysu finansów publicznych. Ze względu na uwarunkowania ekonomiczne i psychologiczne może powstać zjawisko określane w doktrynie, a potwierdzone w praktyce podatkowej jako „przeciwreakcja” na nacisk fiskalny. Zobacz: A. Truger, *Die neue Finanzwissenschaft zwischen Realitätsferne und Irrelevanz der Annahmen*, Europäischer Verlag der Wissenschaften, 1998; oraz A. Gomułowicz, *Zasada sprawiedliwości podatkowej*, materiał internetowy: <http://www.proinfo.pl/eksiażka/>

³ S. Owsiak, *Finanse publiczne, Teoria i praktyka*, Warszawa 1999, s. 184. „Można przyjąć w sensie teoretycznym i praktycznym, że istnieją granice opodatkowania, których przekroczenie wywołuje negatywne następstwa przejawiające się w ograniczaniu działalności (aktywności) gospodarczej i zmniejszeniu się dochodów państwa”. Ibidem.

⁴ W. L. Sinclair, *Tax Gulide 1993-1994*, Chapman, London 1993, s. 290.

⁵ Przykładem takich zachowań może być również polska polityka podatkowa realizowana w specjalnych strefach ekonomicznych.

Dokładniejszą klasyfikację rajów podatkowych można przeprowadzić z punktu widzenia następujących kryteriów⁶:

- brak opodatkowania dochodów, przyrostu kapitału i majątku (np. Bahrajn, Vanautu, Kajmany) – kraje o korzystnej sytuacji fiskalnej, liberalnym i elastycznym systemie prawnym, dopuszczające uproszczoną formę zakładania i prowadzenia spółek;
- pobieranie podatku dochodowego wg zasad terytorialnych, czyli od dochodów uzyskanych z działalności na terenie danego kraju, natomiast inne dochody, wynikające ze źródeł zagranicznych, jak dywidendy, oprocentowania, należności licencyjne itp., pozostają wole od opodatkowania; przykładem mogą być takie kraje jak: Panama, Filipiny, Kostaryka, Haiti, Liberia;
- niska stopa opodatkowania – wyspy na Kanale la Manche, Antyle Holenderskie;
- preferencje podatkowe dla określonych przedsięwzięć – Gibraltar, Jamajka;
- wprowadzenie tzw. przywilejów holdingowych związanych z działalnością mającą na celu przejmowanie udziałów w innych przedsiębiorstwach lub prowadzących działania wyłącznie administracyjne, takie jak np. udzielanie kredytów; przykładem tego typu rajów podatkowych może być Lichtenstein, Luksemburg, Singapur, pod pewnymi względami również Szwajcaria oraz Holandia;
- preferencje w kierunku osób fizycznych – Andora, Monako, Wyspy Bahama, Bermudy, Kajmany.

2. OECD kontra „raje”

Odpowiedzią państw spoza grupy „rajów”, na zbyt liberalne systemy opodatkowania dochodów, stało się wypracowanie wspólnej polityki zwalczania przyczyn i skutków szkodliwej konkurencji podatkowej, realizowanej pod sztandarami Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Pierwszym etapem działań było zdefiniowanie kryteriów kwalifikujących dany system podatkowy jako szkodliwą konkurencję podatkową⁷. Do najważniejszych zaliczono⁸:

1. brak lub bardzo niska stopa opodatkowania, jako punkt wyjściowy do kwalifikacji;
2. uprzywilejowanie, poprzez niższe opodatkowanie lub jego brak, dochodów „prze-transferowanych” do danego kraju w stosunku do dochodów osiągniętych na jego terytorium;
3. brak przejrzystości przepisów podatkowych, umożliwiające niektórym podatnikom pozyskiwanie szczególnych przywilejów zmieniających ustawowe regulacje podatkowe, bez wyraźnego określenia kryteriów przyznawania tych preferencji;
4. brak efektywnej wymiany informacji podatkowej z innymi państwami – tj. odmowa udzielania informacji administracjom innych państw o dochodach transferowanych do danego kraju przez osoby podlegające jurysdykcji podatkowej tych państw, co powoduje, iż kraje te wykorzystywane zostają jako miejsce legalizacji dochodów pochodzących z działalności przestępczej;

⁶ Zob. M. Zyniewicz, D. Załupka, *Luki podatkowe*, Netnet, Wrocław 1999, s. 28-29.

⁷ Kryteria szkodliwej konkurencji podatkowej opublikowane zostały w Raporcie OECD z 9 kwietnia 1998 r.

⁸ Por.: A. Kośmider, *Szkodliwa...*, *op. cit.*, s. 7.

5. brak jawności i przejrzystości finansowej co umożliwi realizację transakcji o wartości nieproporcjonalnej w stosunku do wysokości inwestycji lub zatrudnienia.

W oparciu o zaprezentowane kryteria w dniu 26 czerwca 2000 r. OECD oficjalnie opublikowała wykaz 31 krajów oraz terytoriów posiadających systemy podatkowe stanowiące szkodliwą konkurencję podatkową, dzieląc je na dwie grupy. Pierwsza z nich obejmowała kraje i terytoria, w których cały system podatkowy jest szkodliwy dla innych państw, druga zaś – kraje zawierające w swoim ustawodawstwie niektóre z rozwiązań o działaniu szkodliwym dla innych systemów podatkowych wraz z ich wskazaniem. Weryfikacja listy OECD opublikowana 18 kwietnia 2002 roku wykazała, iż po prawie czterech latach intensywnej kampanii na rzecz likwidacji rajów podatkowych, na ich wykazie pozostało tylko siedem jurysdykcji⁹: Andora, Lichtenstein, Liberia, Monako, Wyspy Marshalla, Nauru, Vanuatu.

Obecnie państwo, aby nie znajdować się na „czarnej liście” musi spełniać dwa główne założenia planu „Porozumienia”, a mianowicie:

1. wymóg identyfikacji beneficjentów – przejrzystości;
2. wymóg efektywnej wymiany informacji.

Krytycy kampanii OECD przeciwko rajom podatkowym, zarzucają jej, iż jest pełna hipokryzji biorąc pod uwagę fakt, iż kilka krajów należących do samej organizacji posiada zagwarantowany systemem prawnym brak identyfikacji, czy też brak efektywnej wymiany informacji. Ci, którzy posuwają się dalej twierdzą, iż raje podatkowe istnieją za przyzwoleniem elit władzy krajów rozwiniętych, a z ich istnienia zadowolone są zarówno wielkie firmy, jak i postaci ze świata polityki, finansów, mediów, przemysłu¹⁰. Szereg rajów to enklawy wykrojone z terytorium najbogatszych krajów – USA, Wielkiej Brytanii, Holandii. Suwerenem na wyspie Man, Gibraltarze i Wyspach Normandzkich kanału La Manche jest parlament angielski, zaś Aruba czy Antyle Holenderskie to części Królestwa Niderlandów. Dzięki grze z fiskusem fortun dorabiają się banki i kancelarie prawne. Na głównej ulicy stolicy Wysp Bahama stoją okazałe biurowce, zaś wyspa Guernsey z 60 tys. mieszkańców jest siedzibą ponad 80 banków. To oczywiście nieliczne przykłady znakomitej prosperity oaz podatkowych.

3. Unia Europejska wobec szkodliwych praktyk podatkowych

Lista szkodliwych praktyk podatkowych oraz Lista Krajów i Terytoriów wraz ze sposobami za pomocą których stosują szkodliwe praktyki podatkowe, opublikowana została również przez Unię Europejską. Jako najbardziej szkodliwe działania uznała:

1. Zasadnicze różnice w stawkach podatku pośredniego w różnych krajach mogące zniekształcać wzorce zakupowe konsumenta.
2. Zniekształcenia spowodowane własną stawką VAT i akcyzy, bądź zróżnicowanie zastosowania i interpelacji w Krajach Członkowskich.
3. Wysokie stawki krańcowe podatku bezpośredniego, które zachęcają osoby o wysokich zarobkach do „ucieczki podatkowej” do krajów o niższych stawkach.

⁹ OECD – Czarna Lista 2002, materiał internetowy <http://www.ocra.pl/>, 13 maja 2002.

¹⁰ Zob.: P. Szalamacha, *Ucieczka do rajów na ziemi*, materiał internetowy http://www.sprawapolska.pl/archiwum_1/felietony_ucieczk_do_raj.htm

4. Nie opodatkowane i nie zadeklarowane zyski zagraniczne, szczególnie bankowe i inne procentowe, które mogą zniekształcić rynek oszczędności.
5. Upadek istnienia bilateralnych umów o unikaniu podwójnego opodatkowania w konkretnych transakcjach, co prowadzi do utrzymywania barier handlowych wewnątrz Rynku Wspólnotowego.
6. Stosowanie podatków w celu łagodzenia cykliczności rozwoju gospodarczego mające za zadanie przyciągnięcia inwestycji „footloose”, co może zniekształcić rynek kapitałowy oraz dopuścić do „wakacji podatkowych” (jednakże z drugiej strony, może być często częścią własnej polityki wspólnoty).
7. Znaczne rozbieżności w podatku dochodowym i systemie ubezpieczeń społecznych, mogące uderzać w tych, którzy pracują w Krajach Członkowskich, innych niż ich narodowość.

4. Raje podatkowe dla offshore

„Offshore” stanowi potoczne określenie firmy zarejestrowanej w obcym dla zakładającej ją osoby systemie prawnym. Firmy takie korzystają ze specjalnych udogodnień finansowych i administracyjnych oferowanych przez ten system, najczęściej polegających na preferencjach podatkowych. Prowadząc spółkę offshore w typowym rajku podatkowym, inwestor zyskuje dodatkowo anonimowość zarówno co do swojego udziału w przedsięwzięciu, jak również co do rodzaju prowadzonej działalności. Korzystanie ze wszystkich przywilejów tej formy działalności jest możliwe bez konieczności fizycznej obecności zarządu, personelu, inwestorów w jurysdykcji, w której zarejestrowane jest przedsiębiorstwo. Praktyka wykazuje, iż międzynarodowe korporacje rejestrują się jedynie formalnie w jurysdykcjach offshore, zaś fizyczna kontrola i zarządzanie odbywa się z biur zlokalizowanych w miejscach dogodnych dla zarządu. Do najczęściej stosowanych metod wykorzystywania przywilejów, z jakich korzystają spółki offshore, należą¹¹:

1. czasowe przeniesienie dochodów do rajku podatkowego w celu odroczenia płatności podatku;
2. zakup usług od firmy z rajku podatkowego w celu zwiększenia kosztów i obniżenia podstawy opodatkowania;
3. współpraca z firmą offshore, która pośredniczy w sprzedaży towarów za granicę;
4. wykorzystania umów międzynarodowych o unikaniu podwójnego opodatkowania.

Regiony „offshore” z niskimi podatkami zajmują coraz istotniejszą rolę w funkcjonowaniu światowej gospodarki. Corocznie rejestruje się ponad 60 tys. firm tego typu, zaś większość z dużych banków posiada już co najmniej jeden oddział działający w rajku podatkowym. Ocenia się, iż ponad 60% światowych aktywów zarządzanych jest poprzez struktury offshore, i tak np. Wyspy Caymany stanowią aktualnie szóste co do wielkości centrum finansowe świata.

Wybierając swój „raj” inwestorzy biorą głównie pod uwagę cel, jakiemu ma służyć rejestracja, jak również takie elementy jak: struktura podatkowa, polityczna i

¹¹ Por. A. Michalski, *Business na Bahamach*, „Rzeczpospolita”, 27 grudnia 1999.

ekonomiczna stabilizacja, system łączności, system prawny, język, struktura prawna dotycząca poufności informacji, obowiązek prowadzenia księgowości, koszty rejestracji i utrzymania firmy. Generalnym warunkiem wymaganym przez praktycznie wszystkie kraje jest obowiązek posiadania przez firmę siedziby w kraju rejestracji. Najważniejsze warunki tworzenia spółki w wybranych rajach podatkowych prezentuje poniższa tabela.

Tabela 7. Warunki rejestracji i działania spółek offshore w wybranych rajach podatkowych

	Niue	Wyspy Bahama	Brytyjskie Wyspy Dziewicze	Cypr	Jersey	Panama
Wymagany kapitał udziałowy	50.000 USD	5.000 USD	50.000 USD	1.000 CYP	10.000 GBP	10.000 USD
Koszty rejestracji + koszty przygotowania firmy do rejestracji	400 +150 USD	500+200 USD	500+200 USD	1700 +300 USD	850 +300 USD	500+200 USD
Roczna opłata skarbo-wa (płacona przy rejestracji i co rok przy składaniu sprawozdania rocznego)	nie	nie	nie	nie	180 USD	nie
Roczny podatek płacony z góry w kraju rejestracji	150 USD	250 USD	300 USD	4,2%	800 USD	150 USD
Roczne opłaty zarządzające wymagane przez prawo w kraju rejestracji firmy *	800 USD	800 USD	800 USD	1450 USD	1050 USD	800 USD
Podatek od zysków	brak	brak	brak	4,25%	brak	brak
Ujawnienie właściciela	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Minimalna liczba udziałowców	jeden	jeden	jeden	dwóch	dwóch	jeden
Sprawozdanie roczne	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Prezentacja ksiąg rachunkowych	nie	nie	nie	tak	nie	nie

* prowadzenie ksiąg udziałowców, sporządzanie rocznego sprawozdania dla urzędu rejestrowego, podstawową obsługę (bez rachunkowości)

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o materiały internetowe: <http://www.offcen.pl/>.

Ponieważ spółka offshore jest odrębną osobą prawną, podatki spółki rozliczane są osobno od podatków wspólników. Podatek dochodowy spółka płaci w kraju jej rejestracji i naliczany może on być procentowo w stosunku do jej dochodu, w postaci ryczałtu, bądź zupełnie może zostać zwolniony z opodatkowania (patrz tabela). Po zapłaceniu podatku dochodowego lub ryczałtu, reszta dochodu może być przeznaczona na działalność firmy lub wypłacona jej udziałowcom w postaci dywidendy. Należy jednakże pamiętać, iż w chwili wypłacenia dywidendy osoba otrzymująca ją uzyskuje przychód, który może być obciążony podatkiem dochodowym obowiązującym na terytorium jego zamieszkania. Biorąc jednakże pod uwagę fakt, iż władze podatkowe

nie są w stanie kontrolować danych finansowych firm zarejestrowanych w typowych rajach podatkowych, nie są również w stanie udowodnić ewentualnego ukrycia dochodu przez osobę otrzymującą taką dywidendę, co ochoczo wykorzystują liczni inwestorzy rajów podatkowych. W przypadku nie wypłacania dywidendy, lecz przeznaczaniu całości zysków na działalność firmy, na jej udziałowcach nie ciąży żaden obowiązek podatkowy.

Przykłady funkcjonowania firm offshore można znaleźć w takich dziedzinach:¹²

- **handel międzynarodowy** – spółki importowo-handlowe działające w rajach podatkowych wykorzystywane są do akumulacji zysku powstającego z transakcji handlowych, poprzez refakturowanie transakcji lub agenta, któremu płacona jest prowizja;
- **usługi** – firmy zarejestrowane w rajach mogą sprzedawać różnego rodzaju usługi: doradcze, marketingowe, księgowo-agencyjne, a osiągnięte dochody zostają akumulowane bez nadmiernego opodatkowania;
- **inwestycje** – inwestowanie przez firmy offshore gwarantujące anonimowość udziałowców zmniejszają ograniczenia wynikające z prawa dewizowego, ułatwiając jednocześnie dostęp do międzynarodowych rynków finansowych;
- **inwestycje holdingowe** – polegające na inwestowaniu wyłącznie w udziały w firmach należących do danego przedsiębiorcy, a spółka offshore wykorzystywana jest wówczas jako firma posiadająca oddziały w krajach o niższych zobowiązaniach podatkowych, co stwarza im możliwość wykorzystania umów o unikaniu podwójnego opodatkowania;
- **nieruchomości** – polega głównie na posiadaniu nieruchomości za pośrednictwem firmy offshore, co powoduje, iż pominięty zostaje podatek od sprzedaży nieruchomości, darowizny, spadku;
- **patentów i praw autorskich** – spółka offshore przejmuje prawa wynikające z patentów, praw autorskich czy znaków towarowych, umożliwiając akumulację zysków z opłat licencyjnych bez ponoszenia nadmiernych kosztów;
- **bankowości i ubezpieczeń** – w rejonach offshore możliwa jest rejestracja firm z licencją bankową lub ubezpieczeniową.

5. Raje podatkowe po polsku

Możliwość inwestowania poza terytorium Polski reguluje wiele aktów prawnych, co powoduje, iż aby poruszać się po danym obszarze oraz właściwie go zrozumieć potrzebne jest przejrzyste ich uszeregowanie. Regulacji tych należy szukać przede wszystkim w prawie dewizowym oraz podatkowym. Pamiętać należy również, iż w dobie globalizacji i łączenia się gospodarek krajowych, ponad prawem lokalnym znajduje się prawo międzynarodowe, które poprzez umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania może mniej lub bardziej zmieniać wewnętrzny system podatkowy. Umowy międzynarodowe po ratyfikacji stają się bowiem powszechnie obowiązującym prawem, mogąc powodować zmianę istniejących przepisów podatkowych.

¹² Opracowanie własne w oparciu o materiały internetowe: <http://www.offcen.pl/>.

Wśród polskich uwarunkowań dotyczących tworzenia oraz działania przedsięwzięć offshore wymienić należy¹³:

- **w obszarze prawa dewizowego** – do niedawna konieczne było, w przypadku każdej zagranicznej inwestycji, uzyskanie zezwolenia dewizowego, wydawanego w Polsce przez Prezesa NBP. Obowiązek uzyskania zezwolenia zapewnić miał, przynajmniej w założeniu, całkowitą kontrolę dewizową ze strony państwa nad działalnością polskich rezydentów za granicą. Znany jest jednak fakt, iż przepisy te nie zapobiegły rejestracji spółek w państwach o preferencyjnym systemie podatkowym. Przeszkoda ta omijana była poprzez uzyskania zezwolenia na założenie spółki w kraju nie uznawanym za raj podatkowy, a następnie rejestracja spółki zależnej w typowym raj podatkowym. Nowe przepisy prawa dewizowego z dnia 18 grudnia 1998 roku zniosły obowiązek uzyskania zezwoleń na inwestycje w państwach należących do OECD, w wyniku czego podatnicy zyskali sporo nowych możliwości, zaś kontrola NBP w tym zakresie praktycznie straciła znaczenie. Dodać bowiem należy, iż po zarejestrowaniu spółka offshore nie podlega już ograniczeniom polskiego prawa dewizowego, niezależnie od tego, kto jest jej właścicielem lub dyrektorem.
- **w obszarze prawa podatkowego** – zarówno ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych, jak i od osób prawnych, jednobrzmiąco stwierdza, iż jeżeli podatnik pozostający w związku gospodarczym z osobą mającą siedzibę za granicą, tak układa bieg swoich interesów, że nie wykazuje dochodów, bądź wykazuje mniejsze od tych, jakie należałoby wykazywać, gdyby wymieniony związek nie istniał, wówczas dochód tego podatnika ustala się bez uwzględnienia obciążeń szczególnych wynikających z powyższego związku. W przypadku, jeżeli ustalenie tego dochodu nie jest możliwe na podstawie ksiąg rachunkowych, ustala się go w drodze oszacowania. Przepis ten ustanawia zasadę przypisania podatnikowi dochodu, który faktycznie nie został osiągnięty. Nowe przepisy podatkowe dodatkowo nałożyły na polskich przedsiębiorców prowadzących transakcje, za które bezpośrednio lub pośrednio płać firmom znajdującym się w państwach uznanych za stosujące szkodliwą konkurencję podatkową, obowiązek przygotowania szczegółowej dokumentacji podatkowej takiej operacji w przypadku, jeżeli łączna kwota wynikająca z umowy, lub rzeczywiście zapłacona, przekracza w roku podatkowym równowartość 20 tys. euro¹⁴. Dokumentacja taka musi obejmować:
 1. określenie funkcji, jakie spełniają podmioty uczestniczące w transakcji,
 2. przewidywane koszty i sposób kalkulacji zysków,
 3. cenę przedmiotu transakcji,
 4. strategię gospodarczą podmiotów,
 5. inne czynniki, jeżeli miały wpływ na przedmiot transakcji,
 6. oczekiwane korzyści związane z uzyskaniem świadczeń o charakterze niematerialnym.

¹³ Prawne uwarunkowania inwestowania przez polskich rezydentów w krajach stosujących szkodliwą konkurencję podatkową, materiał internetowy <http://www.ocra.pl/>, 13 maja 2002.

¹⁴ Zob. K. Tomaszewski, *Raje spoza resortowej listy*, „Prawo i Gospodarka”, 9-10 czerwca 2001.

Powyższy przepis wskazuje również na sytuację, w których związek między dwoma podmiotami wpływa na ceny ich wzajemnych świadczeń (tzw. ceny transferowe), prowadząc do ich znacznego zaniżenia lub zawyżania w stosunku do cen rynkowych. W tej sytuacji organ podatkowy może określić ich wysokość na podstawie przeciętnych cen stosowanych w danej miejscowości w dniu wykonania świadczenia.

6. Podsumowanie

Po otwarciu polskiej gospodarki na świat, nasi przedsiębiorcy szybko nauczyli się korzystać z istniejących udogodnień podatkowych oferowanych przez raje podatkowe. Zarówno na stronach internetowych, jak i w pismach pojawiło się coraz więcej ofert usług offshore. Czy należy uznać takie działania za szkodliwe i niezgodne z prawem, czy też należy traktować je jako wzrost stopnia konkurencyjności na globalnym rynku inwestycyjnym, przybliżający go do modelu rynku doskonale konkurencyjnego? Problem ten wzbudzać będzie jeszcze wiele kontrowersji, a zdania są podzielone wśród tych, którzy te podatki płacą i tych którzy z tych podatków korzystają.

Bibliografia

1. Gomułowicz A., *Zasada sprawiedliwości podatkowej*, <http://www.proinfo.pl/eksiażka/>.
2. Kośmider A., *Szkodliwa konkurencja podatkowa – nowy światowy problem*, „Biuletyn Skarbowy” nr 1/2001.
3. Michalski A., *Business na Bahamach*, „Rzeczpospolita”, 27 grudnia 1999.
4. OECD – *Czarna Lista 2002*, <http://www.ocra.pl/>.
5. Owsiak S., *Finanse publiczne, Teoria i praktyka*, Warszawa 1999.
6. Sinclair W. L., *Tax Guide 1993-1994*, Chapman, London 1993.
7. Szalamacha P., *Ucieczka do rajów na ziemi*, http://www.sprawapolska.pl/archiwum/1/felietony/ucieczka_do_rajow.htm.
8. Tomaszewski K., *Raje spoza resortowej listy*, „Prawo i Gospodarka”, 9-10 czerwca 2001.
9. Truger A., *Die neue Finanzwissenschaft zwischen Realitätsferne und Irrelevanz der Annahmen*, Europäischer Verlag der Wissenschaften, 1998.
10. Zyniewicz M., Załupka D., *Luki podatkowe*, Netnet, Wrocław 1999.